

ЕКОНОМІКА

УДК 330.11:001.1/8

DOI: 10.32342/2074-5354-2024-1-60-1

Т.М. БОЛГАР,

доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту
Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро (Україна)
<https://orcid.org/0000-0003-1066-249X>

Л.Ф. КОРЧАГІНА,

аспірант Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро (Україна)
<https://orcid.org/0009-0000-5505-838X>

РОЗВИТОК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ESG-АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено нові моделі організації економіки, що отримала назву циркулярної економіки – це модель виробництва та споживання, яка спрямована на подолання глобальних викликів, таких як зміна клімату, втрата біорізноманіття, відходи та забруднення довкілля. Визначено учасників та охарактеризовано форми участі у процесі досягнення ЦСР (цілей сталого розвитку), обґрунтовано, що використання принципів Глобального договору ООН у практичній діяльності підприємств має забезпечити дотримання ними своїх основних обов'язків перед людьми та планетою, а також створить підвалини для довгострокового успіху. Систематизовано види ESG-активності підприємств за певними критеріями з подальшою їх класифікацією та визначенням базових об'єктів, на які спрямована ESG-активність підприємства. Проаналізовано позиції класичної економіки, шляхом вивчення наукових праць фахівців цієї галузі науки. За результатами такого аналізу, встановлено, що ESG-активність – це витрати, до яких є сумніви стосовно можливості їх компенсації у вигляді отримання додаткових доходів. Тобто, за замовчуванням – це збиткова активність. Принаймні, таке сприйняття ESG-активності може бути при поверхневому вивченні питання. Аналіз академічної літератури та корпоративної практики дозволив виділити ключові мотиви для підприємств щодо впровадження ESG-активності. Проведено дослідження ESG-активності українських підприємств та встановлено, що цей процес в Україні перебуває на стадії становлення і ситуація у цій сфері значно погіршилась через війну. За результатами дослідження теоретичних основ ESG-активності підприємств було запропоноване авторське трактування терміну «ESG- активність», під яким слід розуміти всі види діяльності підприємства, що спрямовані на досягнення цілей сталого розвитку шляхом відповідних управлінських рішень, що включають у себе заходи з покращення екологічного стану, соціальних відносин та корпоративної відповідальності.

Ключові слова: циркулярна економіка, цілі сталого розвитку, ESG-активність підприємств, ESG-інформування, базові групи: екологічні (environmental), соціальні (social) та управлінські (governance)

JEL classification: Q01, Q56, M14

Постановка проблеми. Зважаючи на значну кількість викликів на шляху до сталого розвитку, а також того різноманіття завдань, що стоять перед досягненням ЦСР, очевидно, що зусиль

головного ініціатора – ООН – недостатньо. Це визнають і в ООН: зокрема у статті 67 «Порядку денного сталого розвитку до 2030 року» вказано, що приватна підприємницька діяльність, інвестиції

та інновації є основними рушійними силами продуктивності, інклюзивного економічного зростання та створення робочих місць, тому ООН закликає всі підприємства застосувати свою творчість та інновації для вирішення проблем сталого розвитку [1].

Тому до цього процесу залучена значна кількість інших учасників. З метою упорядкування інформації щодо учасників, чії зусилля сприяють досягненню ЦСР, нами

була сформована табл. 1, у якій визначено рівні участі (наднаціональні, національні, локальні), їх основних учасників та ключові форми участі, що ними використовуються.

J. Spencer (2021) наголошує, що досягти прогресу у реалізації ЦСР можливо лише при поєднанні зусиль із боку всіх можливих учасників: міжнародних організацій, урядів та неурядових організацій, а також підприємств і бізнесу [2].

Таблиця 1

Учасники процесу досягнення ЦСР *

Рівень	Учасник	Основні форми участі
Наднаціональний	ООН	– розробка концепції сталого розвитку; – розробка та впровадження ЦСР; – заходи по досягненню ЦСР; – моніторинг стану досягнення ЦСР
	Глобальний договір ООН	– забезпечення компаніями урахування у своїй діяльності ЦСР; – інформаційно-методична підтримка компаній
	Світовий Банк та Міжнародний Валютний Фонд	– фінансування проєктів зі сталого розвитку; – надання технічної допомоги; – допомога в інвестуванні
	Всесвітня організація з охорони здоров'я	– технічна, методична, фінансова, організаційна допомога країнам з питань охорони здоров'я
Національний	Держави	– реалізація державної політики з урахуванням необхідності досягнення ЦСР; – фінансування наднаціональних утворень, чії зусилля спрямовані на забезпечення досягнення ЦСР
	Академічні і дослідницькі організації	– проведення досліджень; – збір та обробка даних; – розробка методологій прийняття рішень; – розробка рекомендацій по вирішенню проблем ЦСР
	Недержавні громадські організації	– мобілізація суспільства та формування громадської підтримки; – експертні відгуки про ті чи інші державні рішення чи заходи з реалізації процесу досягнення ЦСР; – громадський контроль за різними рівнями досягнення ЦСР
Локальний	Компанії	– ESG-активність; – CSR-активність; – відповідальне виробництво
	Споживачі	– відповідальне споживання; – сортування відходів – використання альтернативної енергетики – благодійність та внески в організації, що сприяють досягненню ЦСР (як локальні, так і міжнародні)

* Складено авторами

Результатами проведеного дослідження поточної ситуації щодо прогресу в досягненні ЦСР та їх таргетів, дозволяють дійти однозначного висновку, що успіх у цьому процесі неможливий без серйозних змін в організації економічної діяльності.

Це призвело до появи нової моделі організації економіки. Вона отримала назву циркулярної економіки – це модель виробництва та споживання, яка спрямована на подолання глобальних викликів, таких як зміна клімату, втрата біорізноманіття, відходи та забруднення довкілля [3]. Отже, подолання глобальних викликів досягається шляхом мінімізації відходів та забруднення за рахунок використання матеріалів та активізації зусиль з відновлення природи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В ООН зауважують, що виходячи з масштабу та амбітності ЦСР, їх досягнення неможливе без активного залучення до реалізації бізнесу і громадянського суспільства. Саме бізнесу відпровадиться ключова роль у даному процесі [4].

Дослідження А. Androniceanu (2021) показало, що компанії стали приділяти більше уваги сталому розвитку [5]. Одним із пояснень виключної ролі компаній у досягненні ЦСР є результати останнього дослідження суспільної думки щодо інституцій, які викликають довіру у клієнтів та працівників. Серед таких інституцій як держава, медіа, неурядові установи та компанії лише останні сприймалися як етичні та компетентні одночасно (рис. 1).

Компанії, у свою чергу, демонструють готовність до співпраці та зацікавленість в участі у досягненні ЦСР. Так, у вересні 2020 року більше 1300 керівників компаній з більш ніж 100 країн світу зібрались разом, щоб підписати спільну заяву, в якій вони зобов'язалися:

- демонструвати етичне лідерство та належне управління;
- інвестувати у вирішення проблем нерівності та несправедливості;
- співпрацювати з ООН, урядами та громадянським суспільством з метою досягнення ЦСР [6].

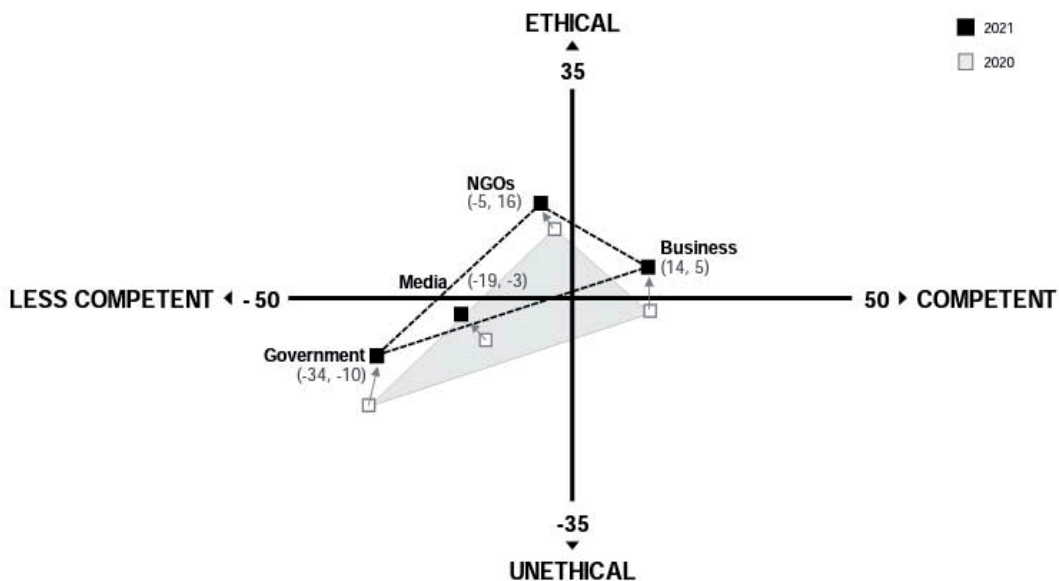

Рис. 1 Барометр довіри Едельмана [7]

З метою залучення бізнесу до досягнення ЦСР в ООН була створена спеціальна ініціатива, що отримала назву Глобальний договір ООН (UN Global Compact). На сьогоднішній день за формою це є найбільша у світі асоціація відповідального бізнесу (налічує 21 600 тисяч учасників, розташованих у 162 країнах світу), основна задача якої – забезпечення компаніями урахування у своїй діяльності ЦСР [8].

Одна з основних задач Глобального договору ООН – інформаційно-методичне забезпечення бізнесу на

шляху до сталого розвитку. Його основою є Десять принципів Глобального договору ООН, що зосереджені на 4 аспектах діяльності компаній у контексті досягнення ЦСР: права людини, трудові відносини, довкілля та протидія корупції (табл. 2).

Використання принципів Глобального договору ООН у практичній діяльності підприємств має забезпечити дотримання ними своїх основних обов'язків перед людьми та планетою, а також створить підвалини для довгострокового успіху.

Таблиця 2

Десять принципів Глобального договору ООН*

Сфера	Принцип	Опис
Права людини	Підтримка та повага захисту міжнародно проголошених прав людини	Компанії повинні не лише дотримуватись прав людини, але й активно підтримувати їх та сприяти розвитку шляхом основної бізнес-діяльності, відповідних соціальних інвестицій, благодійної діяльності, а також підтримки сторонніх проектів за даним напрямом
	Компанії мають переконатися, що вони не є співучасниками порушень прав людини	Компанії можуть бути причетні до порушень прав людини з боку інших компаній чи державних органів. З метою недопущення цього в рамках компаній мають розроблятися відповідні заходи, з моніторингу дотримання прав людини
Праця	Підтримка свободи асоціацій і ефективного визнання права на ведення колективних переговорів	Створення асоціацій на основі вільного вибору і без примусу та здійснення колективних переговорів дають можливість конструктивного діалогу між робітниками та роботодавцем, визначити і усунути проблеми у взаємних відносинах
	Ліквідація всіх форм примусової та обов'язкової праці	Примусова праця навіть за умов винагороди за неї є порушенням базових прав людини, що створює передумови для неефективного використання трудових ресурсів та зниження продуктивності праці
	Ефективне скасування дитячої праці	Оскільки дитяча праця – це одна з форм експлуатації, що порушує базові права людини, в міжнародних документах присутня регуляція щодо даного аспекту і компанії мають її дотримуватись з метою недопущення дитячої праці
	Усунення дискримінації у сфері зайнятості та занять	Відсутність дискримінації у сфері зайнятості означає забезпечення вибору працівників на підставі об'єктивних критеріїв, що в першу чергу стосуються їх компетенції та здатність виконувати роботу і свідоме уникнення компаніями різного роду виключень або переваг

Сфера	Принцип	Опис
Навколишнє середовище	Підтримка обережного підходу до екологічних викликів	Обережний підхід у першу чергу передбачає врахування можливих негативних екологічних наслідків від тих чи інших дій компанії. Ключовий концепт у даному контексті є профілактика на заміну боротьби з наслідками
	Здійснення ініціатив для сприяння більшій екологічній відповідальності	Бізнес несе відповідальність за свою діяльність та за те, щоб вона не завдала шкоди довкіллю. Крім того зусилля потрібно спрямовувати на підвищення продуктивності використання ресурсів
	Заохочення розвитку і поширення екологічно чистих технологій	Компанії мають запроваджувати екологічно чисті технології (різного роду ноу-хау та обладнання, процедури, товари та послуги), що повинні захищати довкілля та сприяти зменшенню забруднення
Боротьба з корупцією	Боротьба з корупцією в усіх її формах, включаючи вимагання та хабарництво	Передбачається, що боротьба з корупцією відбуватиметься у трьох вимірах: внутрішній (антикорупційні політики та заходи компанії), зовнішній (звітування про власні антикорупційні зусилля), колективний (послання антикорупційних зусиль з іншими зацікавленими суб'єктами)

* Складено на основі: [9, 10, 11]

Роль бізнесу в суспільстві почала активно обговорюватись ще до появи ідей сталого розвитку та ЦСР. М. Friedman (1970) виклав основи концепції корпоративної соціальної відповідальності (corporate social responsibility або скорочено CSR) [12]. Саме з того часу CSR стала обов'язковим важливим елементом управління компанією.

Втім з появою ЦСР стало очевидно, що концепція корпоративної соціальної відповідальності, яка спрямована на підвищення корпоративного іміджу та репутації, володіє досить обмеженим потенціалом по забезпеченню досягнення сталого розвитку.

Тому на зміну їй прийшла інша концепція, яку можна умовно назвати ESG-активність. У рамках даного підходу, на рівні компаній сприяння реалізації досягнення ЦСР відбувається у формі врахування екологічних (environmental), соціальних (social) та управлінських (governance) факторів у своїй діяльності [13].

На думку А. Amel-Zadeh та G. Serafeim (2018), ідея ESG з'явилась як реакція на запит з боку інвесторів, які хотіли долучитись до процесу сталого розвитку, але традиційні раніше CSR-активності не давали достатнього рівня інформації про зусилля компаній у напрямку досягнення ЦСР [14].

Тобто ESG-активність по суті це наступний етап в еволюції відповідальної діяльності підприємства, що прийшов на зміну CSR-активності, коли компанії усвідомлюють, що прибуток є не єдиною її ціллю, і що потрібно враховувати інтереси стейкхолдерів.

Метою статті є удосконалення теоретико-методичних підходів до сучасної діяльності підприємств, спрямованих на досягнення цілей сталого розвитку шляхом відповідних управлінських рішень, що включають у себе заходи з покращення екологічного стану, соціальних відносин та корпоративної відповідальності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Усталеного визначення поняття ESG-активності і класифікації ESG-факторів на сьогодні не існує, тому це питання вимагає додаткового вивчення. Проаналізуємо детальніше ключові складові ESG-активності підприємства:

– екологічні фактори стосуються впливу компанії на навколишнє середовище, наприклад її вуглецевий слід, використання води та практики поводження з відходами;

– соціальні фактори розглядають вплив компанії на її працівників, клієнтів, постачальників і спільнот, в яких вона працює. Це включає такі питання, як відносини з працівниками, забезпечення прав людини, участь у житті громади та безпека продукції;

– управлінські фактори оцінюють внутрішнє управління компанією та нагляд, включаючи структуру керівництва, винагороду керівників і права акціонерів, а також прозорість компанії, її толерантність до корупції.

Досліджуючи теоретичні основи ESG-активності, доцільним є розкриття наступних аспектів: мотивація компаній, управлінський інструментарій та прозорість, включаючи оцінку впливу ESG-активності на досягнення ЦСР.

Почнемо з мотивації, адже з позиції класичної економіки ESG-активність – це витрати, до яких є сумніви стосовно можливості їх компенсації у вигляді отримання додаткових доходів. Тобто за замовчуванням це збиткова активність. Принаймні таке сприйняття ESG-активності може бути при поверхневому вивченні питання.

Аналіз академічної літератури та корпоративної практики дозволив виділити наступні мотиви для компаній щодо впровадження ESG-активності. Класифікуємо мотиви за об'єктами управління: стейкхолдери, інвестиційна привабливість, ризики, репутація, витрати, конкуренція тощо. Результати представимо у табл. 3.

Таблиця 3

Класифікація мотивів ESG-активності підприємства за об'єктами управління*

Об'єкт управління	Мотивація ESG-активності
Взаємовідносини зі стейкхолдерами	ESG-активність виводить комунікацію та взаємодію компанії зі стейкхолдерами (працівниками, інвесторами, клієнтами, контрагентами, державою тощо) на якісно новий рівень, дозволяючи будувати довгострокові відносини, засновані на довірі та спільних цінностях
Ризики	Займаючись ESG-активністю, підприємства у процесі вивчають власні ризики в екологічній, соціальній сферах у сфері корпоративного управління, а також докладають зусилля по управлінню цими ризиками. Як наслідок – зменшення цілого ряду ризиків у діяльності компаній (наприклад, ризик порушення прав людини, порушення ланцюга поставок, гендерної нерівності тощо). У підсумку ESG-орієнтовані компанії більш стійкі до кризових явищ [15]
Репутація	Розповсюдження інформації компанією щодо прихильності до концепції сталого розвитку та активності у досягненні ЦСР, створює позитивний імідж в очах суспільства, контрагентів, клієнтів, держави тощо. Тобто інвестиції в ESG-активність – це інвестиції у власну репутацію
Витрати	Не зважаючи на те, що переважна кількість ESG-активностей за своєю сутністю є витратними і не передбачають прямого економічного ефекту, є види, які цілком сприяють отриманню довгострокових фінансових результатів. Наприклад, заходи з енергоефективності, управління відходами та інше дозволяють оптимізувати витатки компаній та підвищити її ефективність у цілому
Конкуренція	ESG-активність дозволяє компанії виділитись на фоні конкурентів і отримати додаткову конкурентну перевагу [16]. Клієнти схильні віддавати перевагу компаніям, що займаються ESG-активністю, оскільки таким чином відчують свій вклад у процес досягнення сталого розвитку [17]

Об'єкт управління	Мотивація ESG-активності
Інвестиції	ESG-інвестування останнім часом переживає справжній бум: принципи відповідального інвестування наразі підписали понад 2300 інституційних інвесторів, які мають активи в управлінні понад 89 трильйонів доларів США [18], а ESG-інвестиції в 2021 році зросли приблизно до семи трильйонів доларів, при чому прогнозується, що до 2030 року їх обсяг може зрости до 30 трильйонів доларів [19]. Компаніям, що займаються ESG-активністю значно легше залучити кошти на фінансових ринках [20], а їх акції почуваються значно краще через підвищений попит на них, ніж акції традиційних компаній [21]. Одним із наслідків підвищеного попиту з боку інвесторів є, наприклад, зниження витрат на залучення капіталу, а також, в цілому, кращі умови фінансування
Персонал	ESG-активність може виступати у якості додаткового аргументу, чому працівникові варто працювати саме у цій компанії (це стосується і тих, хто вже працює, так і тих, хто тільки вирішує чи варто йому долучитись до колективу компанії, чи ні). Активне залучення компаній до процесу досягнення ЦСР, як правило, позитивно впливає на моральний дух і продуктивність співробітників. Та і сама ESG-активність передбачає постійний розвиток персоналу та створення максимально комфортних умов для роботи
Інновації	ESG-активність вимагає трансформації існуючих процесів і продуктів компанії відповідно до вимог сталості, і виступає в якості стимулу до інновацій та розробки нових продуктів, що в свою чергу відкриває нові ринкові можливості та ніші
Комплаєнс	ESG-активність дозволяє забезпечити відповідність цілому ряду нормативних та регуляторних вимог, наприклад, у сфері екології чи охорони праці, що знижує імовірність порушення вимог законодавства та дозволяє уникнути проблем з цим пов'язаних, включаючи репутаційну шкоду
Результати діяльності	ESG-активні компанії демонструють кращі фінансові результати в цілому, ніж традиційні компанії. Це пов'язується як з кращим внутрішнім кліматом у компанії, так і з більш лояльними клієнтами [22]
Корупція	За даними ООН втрати від корупції перевищують 1 трильйон доларів і можуть сягати до 17 % її ВВП [9]. Боротьба і недопущення корупції є важливими елементами ESG-активності компанії

* Складено авторами

Відзначимо, що окрім зазначених вище мотивів, які можна переважно віднести до внутрішніх, оскільки вони стосуються того чи іншого аспекту управління підприємством, існують ще і зовнішні стимули. У першу чергу мова йде про державне регулювання, наприклад, у сфері екології чи охорони праці. Крім того певний тиск компанії можуть відчувати ззовні від різного роду активістів, які можуть підштовхувати до впровадження певних елементів ESG-активності [23].

ESG-активність компанії доцільно розділити за складовими елементами (e,s,g), а у якості окремого блоку виділити заходи з ESG-інформування (комунікація

компанії зі світом та стейкхолдерами, метою якої є надання інформації про всі свої ESG-зусилля).

За своєю сутністю та формою ESG-активність компанії є дуже різноманітною, починаючи від встановлення очисних споруд для зниження викидів, закінчуючи створенням антикорупційної політики підприємства чи заходами із забезпечення гендерної рівності в компанії.

Тому доцільно провести первинну систематизацію видів ESG-активності за певними критеріями з подальшою їх класифікацією.

Найбільш очевидним підходом до класифікації ESG-зусиль компанії є розподіл їх за всіма сімнадцятьма ЦСР.

Такий підхід дозволяє максимально наочно продемонструвати зусилля компанії у досягненні ЦСР. Звітність у такому випадку також має очевидні переваги, оскільки дає чітке уявлення про те, що саме і в контексті якої цілі сталого розвитку було зроблено.

Ще одним варіантом є використання 10 принципів Глобального договору ООН. За даним підходом ESG-зусилля компанії можна розподілити за 4 групами: Права людини, Праця, Навколишнє середовище і Боротьба з корупцією. У рамках кожної з цих груп виділено підгрупи відповідно розробленим принципам (табл. 2).

Альтернативним варіантом класифікаційної ознаки є поділ ESG-зусиль на дві групи: прямої дії та інформаційної направленості. Відповідно зусилля з першої групи передбачають активність, безпосередньо спрямовану на досягнення ЦСР, а друга група – це зусилля, направлені на поінформування стейкхолдерів, держави, наддержавних утворень у формі звітності, відповідних публікацій щодо реалізованих заходів з першої групи.

Потенційно перспективним підходом до класифікації може бути поділ ESG-зусиль на внутрішні і зовнішні. Внутрішня ESG-активність передбачає дії, спрямовані на забезпечення ЦСР та принципів сталого розвитку всередині компанії (відповідна організація праці на підприємстві, політики компанії щодо боротьби з корупцією, заходи недопущення дискримінації тощо). Зовнішня ESG-активність – це заходи, реалізація яких спрямована на отримання ефектів сталого розвитку, що стосуються не лише компанії (покращення екології, благодійна діяльність, взаємодія з державними органами тощо).

Логічним також є поділ ESG-зусиль за функціональним принципом. Маються на увазі класичні функції управління: планування, організація виконання, мотивація, контроль. Відповідно ESG-активність буде класифікуватись у розрізі цих функцій.

Втім найбільш зручним, виходячи з акроніму ESG, є поділ ESG-активностей

на три базові групи: екологічні (environmental), соціальні (social) та управлінські (governance). На рис. 2 наведено розподіл ESG-активностей з урахуванням базових об'єктів.

Що стосується конкретних напрямів ESG-активності, то вони наведені у табл. 4.

Втім лише активних дій недостатньо для успіху, оскільки стейкхолдери можуть про них просто не знати. У той же час, виходячи з факторів мотивації компанії до ESG-активності, саме стейкхолдери є базовим стимулом для впровадження такого роду заходів. Тобто інформаційна комунікація є надважливим елементом ESG-активності підприємства.

Основними видами комунікації є публікація ESG-звітності, розміщення відповідних повідомлень на корпоративному сайті, у пресі та медіа, проведення маркетингових заходів та рекламних кампаній, потрапляння до різного роду ESG-рейтингів, лістинг в ESG-індексах тощо.

Отже, провідна роль в ESG-комунікаціях відводиться ESG-звітності, адже вона є засобом фіксації, збору, акумуляції та розповсюдження ESG-даних.

Незважаючи на важливість ESG-активності, на сьогоднішній день відсутнє усталене трактування даного терміну. Не дивно, що деякі недобросовісні компанії цим користуються. Такі практики можна умовно поєднати в рамках терміну ESG-мімікрії і прикладами тут можуть бути “green washing”, “blue washing”, “impact washing”, “pinkwashing”, “woke washing” тощо. Їх мета – імітація вигляду ESG-активності, починаючи від зусиль спрямованих на покращення екології (green washing), закінчуючи видимістю створення соціального впливу (impact washing) чи соціальної справедливості (woke washing).

Проблема ESG-мімікрії стала настільки серйозною, що регулятори були змушені втручатись здавалося б у ті сфери, де формально активність носить добровільний характер. Показовим

Рис. 2. Базові об’єкти, на які спрямована ESG-активність компанії
Складено авторами

Таблиця 4

Типологія ESG-активності компаній*

Група активностей	Об’єкти впливу	Напрями активностей
Екологічні	– природні ресурси; – кліматичні зміни; – відходи; – навколишнє середовище	– стале використання землі; – відповідальне використання природних ресурсів; – заходи із забезпечення енергоефективності та використання відновлюваної енергетики; – управління відходами; – заходи зі зменшення забруднення навколишнього середовища; – спрощення пакування продукції та повторне використання як продукції, так і пакування; – зменшення використання пластику
Соціальні	– працівники; – клієнти; – громада	– заходи із забезпечення дотримання прав людини; – контроль за умовами праці; – управління відносинами з працівниками; – управління відносинами з клієнтами; – заходи з підтримки жінок; – контроль за використанням дитячої праці; – розробка та реалізація програм працевлаштування людей з інвалідністю
Управлінські	– акціонери; – держава та її органи; – корупція; – управління	– недопущення та боротьба з корупцією та хабарництвом; – забезпечення прав акціонерів; – управління відносинами з державними органами, зокрема податковою; – створення прозорої ради директорів; – розробка політик та нормативних актів компанії щодо етичного управління

* Складено авторами

кейсом є скандал навколо ESG-мімікрії з боку Deutsche Bank, який «озеленив» під \$1 трлн активів [24].

На думку R.T. Trahan та B. Jantz (2023) це стало можливим завдяки тому, що визначення ESG-активності відсутнє навіть у регуляторних органів [25].

Висновки. За результатами проведеного дослідження та аналізу, нами пропонується власне бачення терміну ESG-активності: *ESG-активність – це всі види діяльності підприємства, що спрямовані на досягнення цілей сталого розвитку шляхом відповідних управлінських рішень, що включають у себе заходи з покращення екологічного стану, соціальних відносин та корпоративної відповідальності.*

У проведеному дослідженні набули розвитку науково-методичні засади організації ESG-активності підприємства, зокрема запропонована оригінальна класифікація мотивів ESG-активності за об'єктами управління (взаємовідносини зі стейкхолдерами, ризики, репутація, видатки, конкуренція, інвестиції, інновації, персонал, комплаєнс, результати діяльності та корупція), векторами спрямування зусиль (права людини, праця, навколишнє середовище і боротьба з корупцією), що дозволило систематизувати наявні значення мотивів та напрямів ESG-активності підприємств.

Що стосується України та українських компаній, то їх ESG-активність все ще перебуває на стадії становлення. Відзначимо, що ситуація у цій сфері значно погіршилась через війну.

За даними дослідження KPMG «Погляд керівників бізнесу в Україні 2022», 28 % українських бізнес-лідерів заявили, що наразі інші економічні питання змушують їх змістити фокус уваги з теми ESG.

Основними проблемами на шляху до ESG-трансформації українських компаній є недостатнє фінансування, нездатність перетворення результатів ESG-активності в цінність для компанії, регулярні зміни законодавчих норм, відсутність адекватної оцінки ESG-зусиль компанії [26].

Підводячи підсумки зазначимо, що досягнення цілей сталого розвитку є результатом колективних зусиль наднаціональних, національних та локальних учасників. Провідну роль при цьому відіграють підприємства. Це у свою чергу генерує принципово нові виклики для компаній. На сьогоднішній день недостатньо бути сконцентрованим на зростанні доходів та обсягів реалізації і виробництва, оптимізації витрат та управління прибутком. Сучасне підприємство має провадити ESG-активність, тобто коригувати свої дії, виходячи з необхідності забезпечення прогресу в досягненні ЦСР. З одного боку, це може бути викликане державним регулюванням та обмеженнями, а з іншого боку – є цілком добровільною активністю, на яку компанії погоджуються через запит стейкхолдерів. ESG-активність включає у себе комплекс заходів, починаючи від розробки ESG-стратегії та реалізації конкретних заходів, закінчуючи комунікаціями зі стейкхолдерами з приводу ESG-зусиль компанії.

Список використаної літератури

1. The 2030 agenda for sustainable development. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda>
2. Spencer, J. (2021) The sustainable development goals. Design for Global Challenges and Goals, pp. 12-25
3. The Ellen MacArthur Foundation What is a circular economy? URL: <https://ellenmacarthurfoundation.org/topics/circular-economy-introduction/overview>
4. Цілі сталого розвитку. Global Compact Network Ukraine. URL: <https://globalcompact.org.ua/pro-nas/tsili-stijkogo-rozvytku/>
5. Andronică, A. (2021) „Transparency in public administration as a challenge for a good democratic governance“, *Administratie si Management Public*, Vol. 36, pp. 149-164. doi: 10.24818/amp/2021.36-09. ISSN: 1583-9583

6. SDG 16 Business Framework. URL: <https://sdg16.unglobalcompact.org/introduction>
7. Edelman Trust Barometer.(2021). URL: <https://www.edelman.com/sites/g/files/aatuss191/files/2021-01/2021-edelman-trust-barometer.pdf>
8. UN Global Compact. URL: <https://unglobalcompact.org/>
9. The Ten Principles of the UN Global Compact. URL: <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles/>
10. The ten principles of the UN global compact. Principle Ten: Anti-Corruption. URL: <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles/principle-10>
11. Десять принципів Глобального договору ООН. Global Compact Network Ukraine. URL: <https://globalcompact.org.ua/pro-nas/desjat-principiv-gd-oon/>
12. Friedman, M. (1970). The social responsibility of business is to increase its profits. N. Y. Times Magaz. 13, 122–124. doi: 10.1177/13505076211045498
13. Dahlsrud, A. (2008). How corporate social responsibility is defined: an analysis of 37 definitions. Corp. Soc. Responsibility Environ. Manag. 15, 1–13. doi: 10.1002/csr.132
14. Amel-Zadeh, A., and Serafeim, G. (2018). Why and how investors use ESG information: evidence from a global survey. Finan. Anal. J. 74, 87–103. doi: 10.2469/faj.v74.n3.2
15. Khan, Mozaffar, George Serafeim, Aaron Yoon. (2016). Corporate Sustainability: First Evidence on Materiality. The Accounting Review 1 November 2016; 91 (6): 1697–1724. doi: 10.2308/accr-51383
16. Waddock, S. and Graves, S. (1997) The Corporate Social Performance – Financial performance Link. Strategic Management Journal, 18, 303-319
17. Finger, M.; Rosenboim, M. (2022). Going ESG: The Economic Value of Adopting an ESG Policy. Sustainability 2022, 14, 13917. doi: 10.3390/su142113917
18. Principles for Responsible Investment. URL: <https://www.unpri.org/pri/about-the-pri>
19. Park J, Choi W, Jung SU. (2022). Exploring Trends in Environmental, Social, and Governance Themes and Their Sentimental Value Over Time. Front Psychol. 2022 Jun 28;13:890435. doi: 10.3389/fpsyg.2022.890435
20. Avramov, D., S. Cheng, A. Lioui, A. Tarelli (2022). Sustainable investing with ESG rating uncertainty. J. Financ. Econ., 145 (2) (2022), pp. 642-664
21. Díaz, V., Ibrushi, D., and Zhao, J. (2021). Reconsidering systematic factors during the Covid-19 pandemic—the rising importance of ESG. Finance Res. Lett. 38:101870. doi: 10.1016/j.frl.2020.101870
22. Baron D. P. (2008). Managerial contracting and corporate social responsibility. J. Public Econ. 92 268–288. doi: 10.1016/j.jpubeco.2007.05.008
23. Waldron, T.L., Navis, C., Karam, E.P. and Markman, G.D. (2022), Toward a Theory of Activist-Driven Responsible Innovation: How Activists Pressure Firms to Adopt More Responsible Practices. J. Manage. Stud., 59: 163-193. doi: 10.1111/joms.12548
24. Hetzner Christiaan (2022) Deutsche Bank raided by authorities over ESG «greenwashing» claims. URL: <https://finance.yahoo.com/news/deutsche-bank-raided-authorities-over-162135134.html>
25. Trahan, R. T., & Jantz, B. (2023). What is ESG? Rethinking the „E” pillar. Business Strategy and the Environment, 1– 10. doi: 10.1002/bse.3371
26. Погляд керівників бізнесу в Україні 2022. Дослідження KPMG (2022). URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2022/11/ukrainian-business-leaders-outlook-2022/esg-and-diversity-trends.html>

References

1. *The 2030 agenda for sustainable development*. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda>
2. Spencer, J. (2021) *The sustainable development goals*. Design for Global Challenges and Goals, pp. 12-25

3. *The Ellen MacArthur Foundation What is a circular economy?* URL: <https://ellenmacarthurfoundation.org/topics/circular-economy-introduction/overview>
4. *Tsili staloho rozvytku*. Global Compact Network Ukraine. URL: <https://globalcompact.org.ua/pro-nas/tsili-stijkogo-rozvytku/>
5. Androniceanu, A. (2021) *Transparency in public administration as a challenge for a good democratic governance*, *Administratie si Management Public*, Vol. 36, pp. 149-164. doi: 10.24818/amp/2021.36-09. ISSN: 1583-9583
6. *SDG 16 Business Framework*. URL: <https://sdg16.unglobalcompact.org/introduction>
7. *Edelman Trust Barometer* (2021). URL: <https://www.edelman.com/sites/g/files/aatuss191/files/2021-01/2021-edelman-trust-barometer.pdf>
8. *UN Global Compact*. URL: <https://unglobalcompact.org/>
9. *The Ten Principles of the UN Global Compact*. URL: <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles/>
10. *The ten principles of the UN global compact. Principle Ten: Anti-Corruption*. URL: <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles/principle-10>
11. *Desiat pryntsyviv Hlobalnoho dohovoru OON*. Global Compact Network Ukraine. URL: <https://globalcompact.org.ua/pro-nas/desjat-principiv-gd-oon/>
12. Friedman, M. (1970). *The social responsibility of business is to increase its profits*. *N. Y. Times Magaz.* 13, 122–124. doi: 10.1177/13505076211045498
13. Dahlsrud, A. (2008). *How corporate social responsibility is defined: an analysis of 37 definitions*. *Corp. Soc. Responsibility Environ. Manag.* 15, 1–13. doi: 10.1002/csr.132
14. Amel-Zadeh, A., and Serafeim, G. (2018). *Why and how investors use ESG information: evidence from a global survey*. *Finan. Anal. J.* 74, 87–103. doi: 10.2469/faj.v74.n3.2
15. Khan, Mozaffar, George Serafeim, Aaron Yoon. (2016). *Corporate Sustainability: First Evidence on Materiality*. *The Accounting Review* 1 November 2016; 91 (6): 1697–1724. doi: 10.2308/accr-51383
16. Waddock, S. and Graves, S. (1997) *The Corporate Social Performance—Financial performance Link*. *Strategic Management Journal*, 18, 303-319
17. Finger, M.; Rosenboim, M. (2022). *Going ESG: The Economic Value of Adopting an ESG Policy*. *Sustainability* 2022, 14, 13917. doi: 10.3390/su142113917
18. *Principles for Responsible Investment*. URL: <https://www.unpri.org/pri/about-the-pri>
19. Park J, Choi W, Jung SU. (2022). *Exploring Trends in Environmental, Social, and Governance Themes and Their Sentimental Value Over Time*. *Front Psychol.* 2022 Jun 28;13:890435. doi: 10.3389/fpsyg.2022.890435
20. Avramov, D., S. Cheng, A. Lioui, A. Tarelli (2022). *Sustainable investing with ESG rating uncertainty*. *J. Financ. Econ.*, 145 (2) (2022), pp. 642-664
21. Díaz, V., Ibrushi, D., and Zhao, J. (2021). *Reconsidering systematic factors during the Covid-19 pandemic—the rising importance of ESG*. *Finance Res. Lett.* 38:101870. doi: 10.1016/j.frl.2020.101870
22. Baron D. P. (2008). *Managerial contracting and corporate social responsibility*. *J. Public Econ.* 92 268–288. doi: 10.1016/j.jpubeco.2007.05.008
23. Waldron, T.L., Navis, C., Karam, E.P. and Markman, G.D. (2022), *Toward a Theory of Activist-Driven Responsible Innovation: How Activists Pressure Firms to Adopt More Responsible Practices*. *J. Manage. Stud.*, 59: 163-193. doi: 10.1111/joms.12548
24. Hetzner Christiaan (2022) *Deutsche Bank raided by authorities over ESG «greenwashing» claims*. URL: <https://finance.yahoo.com/news/deutsche-bank-raided-authorities-over-162135134.html>
25. Trahan, R. T., & Jantz, B. (2023). *What is ESG? Rethinking the «E» pillar*. *Business Strategy and the Environment*, 1– 10. doi: 10.1002/bse.3371
26. *Pohliad kerivnykiv biznesu v Ukraini 2022. Doslidzhennia KPMG* (2022). URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2022/11/ukrainian-business-leaders-outlook-2022/esg-and-diversity-trends.html>

DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE ORGANIZATION OF ESG ACTIVITIES OF ENTERPRISES

Tetiana M. Bolgar, Alfred Nobel University, Dnipro (Ukraine).

E-mail: t.bolgar@duan.edu.ua

Liubov F. Korchahina, Alfred Nobel University, Dnipro (Ukraine).

E-mail: korchagina.liubov@gmail.com

DOI: 10.32342/2074-5354-2024-1-60-1

Keywords: *circular economy, sustainable development goals, ESG activity of enterprises, ESG information, basic groups: environmental, social and governance*

JEL classification: *Q01, Q56, M14*

The article explores new models of the organization of the economy, called the circular economy – a model of production and consumption aimed at overcoming global challenges, such as climate change, loss of biodiversity, waste and environmental pollution. The participants were identified and the forms of participation in the process of achieving the SDGs (sustainable development goals) were defined. It was substantiated that the use of the principles of the UN Global Compact in the practical activities of enterprises should ensure that they comply with their basic duties to people and the planet, and would also create the foundations for long-term success. The types of ESG activity of enterprises were systematized according to certain criteria, followed by their classification and definition of the basic objects to which the ESG activity of the enterprise is directed. The standpoints of classical economics were analyzed, by studying the scientific works of specialists in this field of science. Based on the results of this analysis, it was established that ESG activity is a cost that with a doubtful probability can be compensated in the form of additional income. That is, by default it is a loss-making activity. At least, such a perception of ESG-activity can be when studying the issue superficially. The analysis of academic literature and corporate practice made it possible to highlight the key motives for enterprises to implement ESG activities. A study of ESG activity of Ukrainian enterprises was conducted and it was established that this process in Ukraine is at the stage of formation and the situation in this area has significantly worsened due to the war. According to the results of the study of the theoretical foundations of ESG activity of enterprises, the author's interpretation of the term «ESG activity» was proposed, which should be understood as all types of enterprise activities aimed at achieving the goals of sustainable development through appropriate management decisions, which include measures to improve the environmental condition, social relations and corporate responsibility.

Одержано 16.09.2023.